

ROELAND VAN MOURIK • redacteur nd.nl/columns

BOUWPLANNEN

In Huizen (what's in a name ...) wordt fel geïmagineerd tegen een hoog appartementencomplex dat nabij een natuurgebied moet verrijzen. De ontwerper heeft zijn bouwplannen aangepast, maar dat lijkt de kou niet uit de lucht te halen.

Soms denk ik weleens als ik het verrommelde landschap van Nederland gadesla: wie heeft dit verzonnen? Wie gaat waarover? Waarom mag dat schuurtje daar wel staan, en daar niet? Waarom worden al die dakkapellen, aanbouwtjes, hoge hekken, betegelde opritten, houten tuinhuisjes, klimrekken, afvalcontainerplekken, (natuur)bruggen, viaducten, tunneltjes, rondwegen en speeltuintjes zomaar goedgekeurd? Zoals ik ook verbaasd ben als ik tijdens een wandelingetje in huizen naar binnen kijk. Wie heeft besloten dat juist dat schilderij daar moest komen? Wie heeft al die accessoires in de vensterbank uitgezocht? En wie gaat er over de gordijnkeuze? Hoeveel kostbare uren zijn er wel niet door echtelieden aan al deze beslissingen gependend? Een bouwprojectje in mijn buurt leidde ook tot protesten. Maar nu ik er – een paar jaar later – langs kom, denk ik elke keer: wat ziet het er toch mooi uit, daar is echt over nagedacht, het is gewoon tiptop in orde. Dat ik weet dat er in de buurt anders over wordt gedacht, kan ik dan slecht verdragen.

LISETTE BASTIAANSEN • onderzoeker en docent in het hbo nd.nl/opinie BEELD ANP / ROBIN VAN LONKHUIJSEN

LAAT LEERLINGEN OM EN OM THUIS EN OP SCHOOL LEREN

... Laat leerlingen om en om thuis en op school leren. Dat is corona-technisch en pedagogisch zeer gunstig.

Kijkend naar de hele corona-discussie en onderwijs valt me vooral op dat de overheid om niet nader genoemde redenen vasthoudt aan volledig 'fysiek' onderwijs in klassen op school. Daarbij ontbreken pedagogische en andere inhoudelijke argumenten om dit te doen – ze worden in ieder geval niet verwoord.

gestrest

Het is natuurlijk niet waar dat de 'enige' goede vorm van onderwijs die vorm is waar meer dan dertig kinderen bij elkaar in een klas zitten, leraren gestrest raken doordat ze proberen zogezegde achterstanden weg te werken en ondertussen het vege lijf moeten redden met face shields, spat-schermen en wat dies meer zij. En dat de schoolleiding daarnaast meer dan de handen vol heeft aan het in beeld krijgen van ventilatieproblemen en bijbehorende aanpassingskosten, het in gesprek blijven met alle stakeholders (die er allemaal een eigen mening op na

houden) en het op andere manieren voorsorteren op een jaar vol onrust. Zelf ben ik van mening dat hybride onderwijs voor het komende schooljaar op allerlei manieren voor iedereen (zowel leraren als leerlingen als leidinggevend in onderwijs) goed uit zou kunnen pakken: het zou zorgen voor (pedagogische) stabiliteit in de klas en in de school. Het past bij de huidige tijd, waarin digitaal en analoog op allerlei manieren met el-

'En stress over de ventilatie is dan van de baan.'

kaar verweven zijn, en voor de huidige jongere niet meer dan 'normaal'.

Het zou voor de meeste leerlingen qua (pedagogische) aanpak goed te doen zijn, zeker omdat het een gecombineerde aanpak van les op school en les thuis betreft. Kleinere groepen in de klas betekent meer persoonlijke aandacht, met enige regelmaat thuis zélf werken

en jezelf als leerling bij elkaar rapen om via digitaal onderwijs aan de slag te gaan: het is goed voor het (leren) nemen van eigen verantwoordelijkheid. En die verantwoordelijkheid is massaal door kleinere en grotere kinderen genomen tijdens de afstandsonderwijsperiode. Vele leraren zullen dat beamen.

niet angstig

Leerlingen hoeven dan ook niet langer angstig te zijn dat ze hun ouders besmetten (onderschat het aantal kinderen/jongeren niet dat hier vreselijk mee in de maag zit) en kunnen in relatieve zin 'gewoon' leven en hun sociale contacten onderhouden. En al die stress over ventilatiekwaliteit, besmettingen binnen scholen, is dan in één klap van de baan. Scholen hoeven hun energie dan niet meer te stoppen in het proberen te volgen van een bijna wekelijks anders denkende, relatief onnavolgbare overheid, en daarnaast een nog veel onnavolgbaarder coronavirus. In plaats daarvan kunnen ze energie stoppen in het kwalitatief goed optuigen van hybride onderwijs voor nu én later. Wat een rust en stabiliteit zou dat geven! <

Leerlingen van het Mendelcollege in Haarlem op de eerste schooldag van dit seizoen.

HENRI BEUNDERS • emeritus hoogleraar publieke opinie aan de Erasmus Universiteit

SCHAAMTE NA

... Na de afsluiting van de eerste golf in de coronapandemie is het tijd te bezien hoe het massapsychologische ziektebeeld verliep. Een diagnose in tien stellingen, van Henri Beunders, een van de honderd experts die de regering adviseerden inzake de geleerde lessen van de eerste coronagolf.

1 SELF-DEFEATING PROPHECY

Iedereen kent de 'wet' van de self-fulfilling prophecy: 'Er komt een economische crisis! Ik hou mijn geld dus in mijn zak.' Als iedereen dat doet, komt die crisis er ook geheid. Nu is er sprake van een self-defeating prophecy (een toekomstbeeld dat leidt tot gedrag waardoor dit beeld van de toekomst niet bewaarheid wordt, red.): 'Met 1,5 m afstand, elleboogniezen en sluiting van de gezelligheidsplekken krijgen we die pandemie onder controle.' Als de besmettingsgraad door die maatregelen omlaag gaat, zijn er deze psychologische reacties:

- schaamte

Bij sommigen die in de beginfase zeer bang waren, treedt nu schaamte op over die angst van toen. Die was blijkbaar niet nodig. En roept men nu: 'Schandalige maatregelen waren het, totaál overbodig! Dictators zijn het, die ons weer onderdanig willen maken, en arm.'

- zelfrespect

De gehoorzaamheid – eerst vooral eigenbelang – botst nu met het gevoel van persoonlijke autonomie, een koning te zijn in eigen leven. De overheidsoproep tot 'eigen verantwoordelijkheid' versterkte zo de behoefte aan een eigen koers. En bij sommigen de behoefte te demonstreren tegen 'coronafascisme'. Hoe gehoorzamer gisteren, hoe nonchalanter en rebelser vandaag: 'Wat crisis? Ik heb récht op vakantie.'

2. CRISIS

Een crisis die het leven bedreigt, roept om fysieke bescherming. Na een moord of aanslag à la 9/11 gaamen letterlijk bij elkaar op schoot zitten om rustig te worden. Of loopt men dicht op elkaar mee in een 'stille tocht'.

De coronacrisis dwingt tot afstand. Dat is onnatuurlijk. En verleidt daarom tot het idee: 'Er is géén crisis.' In die ic-crisis was het woord crisis terecht. Dit woord komt uit de geneeskunde: het beslissende moment bij iemand met oplopende koorts is als het erom spant of de temperatuur nóg verder oploopt – resultaat: dood – of toch weer zakt – resultaat: herstel.

Sinds die ic-crisis voorbij is, lijdt het begrip 'crisis' wederom aan de vertrouwde begripsinflatie (klimaatcrisis, morele crisis, 'de crisisjaren'). Bij koorts duurt de crisis vaak slechts uren. Andere crises kunnen jaren, decennia of zelfs eeuwen duren. Dat vraagt aanpassing en geduld.

3 ONGEDULD

Geduld was niet de eigenschap van onze neoliberale wereld van flitskapitaal en alle rechten van het 'hieren-nu-ik'. Traditie heette stilstand, al werd het alternatief in de succesmaatschappij dat men steeds sneller moest rennen om naar niet te vallen. We willen snelle oplossingen,

voor onszelf en voor de wereld. Het aanpassen aan de noodtoestand was noodzaak maar was óók een belediging voor de eis van snelheid die we in het persoonlijke en het politieke nodig achten, zoals in de klimaatcrisis: in de klimaatcrisis moeten we ons juist níet aanpassen aan de bestaande toestand, en in stilte en afzondering afwachten, maar deze toestand actief veranderen. In coronatijden handelen we daarentegen door niets te doen, dat is niet het activisme dat we gewend zijn.

4 QUICK FIX

Het geloof in de noodzaak van een 'quick fix' en dus een 'sterke man' uitte zich zowel in de figuur van Donald Trump – 'Make America great again' – als van Greta Thunberg – 'Ik wil dat jullie in paniek raken!' –, die twee zijden van dezelfde munt van paniek blijken te zijn. Dat besef voelt voor velen niet lekker.

5 HYGIËNISME

Het 'coronahygiënisme' past in het veiligheidsdenken dat sinds 9/11 dominant is. Dat denken ondermijnt het onbezorgde dagelijkse leven. Onder de publiekelijke uitingen van

nd.nl/opinie BEELD ANP / BART MAAT

ANGST VOOR CORONA

Demonstratie tegen de noodwet met het oog op corona. De aanvankelijke gehoorzaamheid aan de coronaregels – eerst vooral eigenbelang – botst nu met het gevoel van persoonlijke autonomie, een koning te zijn in eigen leven.

solidariteit schuilen daarom autoritaire tendensen, morele en politieke. Cynisme en 'fear of falling' – armoede, statusverlies – versterken starheid en egoïsme. En woede tegen wat zich hier zoal voor leent.

6 VIJAND

'We zijn in oorlog met een onzichtbare vijand', verklaarden regeringsleiders in maart. Als die onzichtbare vijand verdwijnt, zie je dat dus niet eens: er komt geen bevrijdingsdag. Daarom groeit de behoefte aan een zichtbare vijand, en wat zondeboken eromheen.

7 ZONDEBOK

De dagelijkse vijanden zijn al sinds jaar en dag de andersdenkenden, soms vanuit het armoedige besef: 'Mijn mening is mijn enige bezit.' De sociale media vormen het slagveld. Veel van deze vijanden die elkaar gisteren nog bestookten met hun twittergranaten, blijken nu ineens een gezamenlijke zondebok te hebben: de overheid. Het nieuwe aan de demonstraties tegen de ademmaskers en andere maatregelen is dat ze een mix zijn van extreemrechtse verdedigers van de 'vrije burger' en zichzelf

progressief noemende strijders tegen verderf dat meestal ook onzichtbaar is: 5G, 'genetische manipulatie' en natuurlijk een vaccinatieplicht.

8 GEWELD

De opborrelende heksendrank aan frustratie en woede leidt tot meer licht en zwaar geweld onder deze extremisten ter rechter- en linkerzijde

'Vervang het mistige 'dashboard' door andere instrumenten.'

(met name in de VS en Duitsland). Bij ons blijft het vooralsnog bij het neersteken van passanten, en het in brand steken van 5G-zendmasten.

9 TEVREDENHEID

De gepeilde instemming met het coronabeleid is nog groot. De corona-

crisis is daarom niet te vergelijken met de vluchtelingen crisis die vijf jaar geleden uitbrak. Maar de PVV van Geert Wilders stijgt ook nu weer verder in de peilingen. Dus wie weet wat er nog komt.

10 REMEDIE

Om verdere verzuring en verharding te voorkomen is het 'grote verhaal' dat het kabinet-Rutte aankondigt dringend nodig. Enkele tips. Vervang het mistige 'dashboard' door andere onmisbare instrumenten in het menselijke verkeer in pandemietijden. Creëer een 'coronabuienradar' – daar regent het besmettingen, daar niet – en plaats 'coronafitspalen' in winkelstraten, verpleeghuizen, klaslokalen en op stations, en op al die gezelligheidsplekken om die spetters en aerosolen te meten. En vooral, vertel de burgers dat deze verkeersborden 'het nieuwe normaal' worden. En dat dit hoort bij de mix van aloude eigen verantwoordelijkheid én nieuwerwetse 'gecontroleerde groepsimmuniteit'. Dat rechtvaardigt sancties bij overtreding, zoals dat altijd al het geval was in een vrije samenleving met rechten en plichten, geboden en verboden. <

COLUMN

Ruurd Ubels is redacteur van het Nederlands Dagblad. Hij schrijft elke vierde vrijdag van de maand een column over economische of Europese zaken.

RUURD UBELS nd.nl/columns

ZEG ME DAT HET NIET WAAR IS

Op tafel ligt een boek: *Buchenwald. Uitsluiting en geweld*. Dit kocht ik afgelopen zomer in Weimar, na een bezoek aan voormalig concentratiekamp Buchenwald. Daar vermoordden SS'ers van 1937 tot 1945 56.000 criminelen, politieke gevangenen, Joden, zigeuners, homo's, intellectuelen, journalisten, krijgsgevangenen en zo meer.

Een paar dagen later bezocht ik werkkamp Langenstein-Zwieberge bij Halberstadt. Naar schatting vijfduizend gevangenen groeven van april 1944 tot april 1945 een twaalf kilometer lang, bomvrij gangenstelsel in het Harz-gebergte. Circa drieduizend van hen kwamen om. Opeens liep ik dus rond in de donkerste periode van de Europese geschiedenis; een tijdvak waarin groepen mensen zo systematisch werden uitgemoord, dat Buchenwald en Langenstein-Zwieberge bijna industrieel erfgoed zijn.

dit nooit weer

Wie een nazikamp bezoekt, hoort als vanzelf 'dit nooit weer' in zijn hoofd rondzingen – een verzuchting waarop we onze Europese samenwerking hebben gebouwd. Maar hoe stevig verankerd is dat 'nooit weer' eigenlijk nog?

Ik ben geboren in 1962 en dat betekent: opgegroeid in de overtuiging dat het verkrachten van mensenrechten, systematische discriminatie en het schofferen van de rechtsstaat spoken uit het verleden zijn. Wij zijn echt niet zo stom om dezelfde fouten te maken. Maar lopend door de twee voormalige nazikampen in Oost-Duitsland gleed dit vooruit-

'Ergens in mijn hoofd gaat een laatje open waarop 'rassenwetten' staat.'

gangsgeloof als zand door mijn vingers; anno 2020 hebben voorstanders van autoritaire systemen de wind in de rug. Op veel plekken in Europa wordt geestdriftig gezaagd aan de poten van democratie en rechtsstaat. Het glas wordt geheven op leugens, haat en de afgod van het nationalisme.

dominant blank

In Duitsland is sprake van toenemend rechts-extremistisch en antisemitisch geweld, tot in politiekorpsen en bij anticoronademonstraties aan toe. Echter, minstens zo gevaarlijk is dat andere venijn: het gif waarmee democratisch gekozen volksvertegenwoordigers onze vrije samenleving injecteren. Homovrije zones in EU-lidstaat Polen. Vlaams Belang dat het recht op discriminatie claimt. FvD-leider Thierry Baudet die wil dat Europa 'dominant blank en cultureel blijft zoals het is' – ergens in mijn hoofd gaat een laatje open waarop 'rassenwetten' staat. Het misselijk makende enthousiasme van Geert Wilders wanneer premier Viktor Órban de vrije pers in Hongarije aan banden legt (inderdaad, antidemocraten jagen altijd op degenen die getraind zijn in tegenspraak). Om nog maar te zwijgen van expliciete vreemdelingenhaat op sociale media. Of van het dwepen met 'het volk' en 'de volkswil' – beide zijn opzichtig gecreëerde mythes om anderen te kunnen uitsluiten.

giftige woorden

Arnon Grunberg had gelijk, toen hij op 4 mei politici opriep 'het woord géén gif te laten zijn'. Immers, wie in Europa een voormalig concentratiekamp bezoekt, ziet niet de restanten van gruwelijke incidenten, maar het einde van een proces. De haat vóóraf ontstak de drietrapsraket van discriminatie, uitsluiting en moord, versterkt door een samenleving die er op z'n best onverschillig onder was. 75 jaar na de bevrijding van Buchenwald en Langenstein-Zwieberge spelen politici en anderen die leven van het creëren van vijandbeelden, het knevelen van het vrije woord en het verdacht maken van onafhankelijke denkers, doelbewust met vuur. Wat decennia lang taboe was, wordt acceptabel gemaakt. In Europa is het fascisme niet dood, schreef iemand onlangs. Zeg me dat het niet waar is.